

بررسی سبک مدیریت کلاس و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدایی

(دوره دوم) شهر سبزوار

مرضیه سادات هاشمی نژاد^۱، ناهید تسبندی^۲، سعادت اسماعیلی رضا^۳

۱. کاردانی مربی کودک، آموزشکده فنی و حرفه‌ای بقیه‌الله سبزوار، آموزگار ابتدایی، ایران. (نویسنده مسئول).
۲. کاردانی مربی کودک، آموزشکده فنی و حرفه‌ای بقیه‌الله سبزوار، آموزگار ابتدایی، ایران.
۳. کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه پیام نور تهران جنوب، راهبر آموزشی و تربیتی آموزش و پرورش عشایر خوزستان، ایران.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره شانزدهم، زمستان ۱۴۰۱، صفحات ۹۵-۱۰۴

چکیده

این پژوهش باهدف بررسی رابطه‌ی بین سبک مدیریت کلاس توسط اساتید و انگیزش پیشرفت دانش آموزان دوره دوم مقطع ابتدایی انجام شده است. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری دانش آموزان رشته علوم تربیتی تعداد نمونه آماری ۳۲۶ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه سبک‌های مدیریت کلاس ولفانگ (۱۹۷۰) و انگیزش تحصیلی هرمنس (۱۹۷۷) به ترتیب با پایایی ۰/۷۳ و ۰/۸۸ انجام شد. یافته نشان داد بین سبک‌های مدیریت کلاس با آزادمنشانه و مشاوره‌ای با انگیزش تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، بین سبک استبدادی و انگیزش رابطه منفی و معناداری وجود دارد و بین سبک بی‌تفاوت با انگیزش تحصیلی رابطه وجود نداشت. در راستای یافته‌های پژوهش بحث و پیشنهادهایی ارائه شد.

واژه‌های کلیدی: سبک مدیریت کلاس، انگیزش پیشرفت تحصیلی، مقطع ابتدایی.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره شانزدهم، زمستان ۱۴۰۱

مقدمه

انگیزش را می‌توان به عنوان عاملی نام برد که انسان را به فعالیت وامی‌دارد. انگیزه‌ی پیشرفت یکی از انگیزه‌های مهم اجتماعی است. فردی که دارای انگیزه‌ی پیشرفت است، همواره تلاش می‌کند کارهای مهم را انجام دهد و موفقیت در این کار را اولویت خود قرار می‌دهد. ارزش مشوق موفقیت با احساس غرور در ارتباط با کار معین مشخص می‌شود، بدین معنا که کسب موفقیت در تکالیف دشوار نسبت به کسب موفقیت در تکالیف ساده احساس غرور پدید می‌آورد و در نهایت، با کاهش احتمال موفقیت، ارزش مشوق افزایش می‌یابد. مک کلند (۱۹۶۳)، انگیزش پیشرفت را یکی از صفات شخصی و نسبتاً ثابت آدمی تعریف کرده است که ریشه‌های آن را می‌توان در دوران کودکی جستجو کرد. افراد از نظر درجه‌ای که پیشرفت را تجربه‌ای رضایت‌بخش تلقی می‌کند باهم تفاوت دارند. افراد با انگیزه پیشرفت بالا در مقابل افرادی که انگیزه پیشرفت کمتری دارند، موفقیت‌های مشتمل بر مخاطره متوسط و همراه با آگاهی از نتایج و پیامد کار را بیشتر ترجیح می‌دهند. افرادی که انگیزه پیشرفت بالایی دارند، به انجام دادن کارهای تولیدی و همراه با ابداع و خلاقیت بیشتر تمایل دارند. بنابراین، با توجه به پژوهش‌های انجام گرفته و کم انگیزگی دانش آموزان و از آنجایی که این مورد به عنوان یک عامل عمده‌ی بازدارنده در پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان هستند که هزینه‌های هنگفتی را بر جوامع تحمیل می‌کند، ضرورت بررسی اثربخشی سبک‌های مدیریت کلاس و تعیین سبکی مناسب برای اداره و مدیریت کلاس می‌تواند در انگیزش تحصیلی دانش آموزان مؤثر باشد و از مسائل مربوط به فرایند یادگیری کاسته شود.

پژوهشگران در پی تحقیقاتی متوجه شده‌اند که در میان دانش آموزان افرادی یافت می‌شوند که با استعداد کم پیشرفت چشمگیری دارند و نیز افرادی هستند که با استعداد زیاد پیشرفت تحصیلی نسبتاً اندکی نصیب آن‌ها می‌شود این موارد استثناء به ایجاد مفاهیم بیش آموزی و کم آموزی منجر شده‌اند. یکی از عوامل توجیه‌کننده این مطلب انگیزش است. یادگیرنده کم آموز کمتر از یادگیرنده بیش آموز در فعالیت یادگیری می‌کوشد. زیگنس (۱۹۶۵) مهم‌ترین نقشی که والدین در زمینه پیشرفت تحصیلی فرزندان می‌توانند داشته باشند ایجاد محیطی آرام و مساعد برای مطالعه و انجام تکالیف است. غنی کردن محیط خانواده از دیگر مسئولیت‌های مهم والدین است آن‌ها می‌توانند به جای خرید اشیای غیر دانش آموزان، کتاب‌های کمک دولتی، غیردرسی و وسایل کمک آموزشی تهیه کنند تا هم اوقات فراغت خود را بگذرانند و هم به یادگیری آن‌ها کمک شود؛ و سرانجام باید سعی کنند با دادن مسئولیت‌های مختلف در حد توان دانش آموزان، احساس مسئولیت را در آنان ایجاد نمایند. (امینی فر، ۱۳۶۷). انگیزه پیشرفت عبارت است از " انگیزش پیشرفت یک مفهوم چندوجهی است که به عنوان رقابت برای رسیدن به معیار برتری یا خواست افراد برای در نظر گرفتن اهدافی برای خود و تحقق بخشیدن به آن‌ها، تعریف می‌شود (کلارک، ۱۹۹۴).

انگیزه پیشرفت متأثر از عوامل مختلف از جمله: جنسیت، سن، موقعیت اقتصادی-اجتماعی، هوش افراد و ... می‌باشد (رجایی، ۱۳۸۸). در این بخش به بررسی هریک از این عوامل می‌پردازیم. تفاوت‌های جنسی در ترس از موفقیت معنی‌دار نیستند، مردان و زنان در انگیزه پیشرفت با یکدیگر مشابه هستند و ترس از موفقیت در هر دو جنس به یک‌میزان مشاهده می‌شود (باقری، ۱۳۸۴). والدین استقلال، تسلط و مراقبت آموزی فرزندانشان را از سنین پائین آغاز کنند آن‌ها احتمالاً از انگیزه بالاتری برخوردار خواهند بود. (شکرشکن، ۱۳۸۷). یافته‌های بوساتو و همکارانش (۲۰۰۶) نشان داد هوش و موفقیت با انگیزه پیشرفت رابطه مثبت دارند. مدیریت

کلاس اولین سطح مدیریت آموزشی است و پایه‌ی سطوح بالاتر مدیریت یعنی مدیریت مدرسه، مدیریت ناحیه و مدیریت کل نظام آموزش و پرورش محسوب می‌شود و در شکل دادن به ساختار آموزش و فرایند تدریس و ساخت شخصیت و روند ذهنی، عاطفی، آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان نقش اساسی دارد (محرم و همکاران، ۲۰۱۳). گرچه کارایی معلم براساس نگرش، نیت و شخصیت از یک سو و همه‌جانبه بودن او بر اساس مهارت در توانمندسازی دانش‌آموزان از سوی دیگر سنگ بنای مدیریت کلاس درس است، اما معلم به مهارت‌ها و فنونی سازمان دهنده نیاز دارد تا شرایط بهینه‌ای را برای تحقق یادگیری خلق کند (تاج‌الدین، ۱۳۸۲). پس بسیار شایسته است که مدیریت کلاس و اهم مطالب مربوط به آن بررسی شده و موانع و مشکلات مدیریت مؤثر بررسی شده و راهبردهایی جهت مقابله و رفع موانع مدیریت کلاس تحلیل و ارائه گردد تا بتوانیم با به‌کارگیری راهبردها بر مشکلات فائق آمده و محیط کلاس را به محیطی جذاب، شاد و مثبت جهت حداکثر تعامل و یادگیری تبدیل کنیم.

موضوع مدیریت در کلاس درس یکی از مباحثی است که در ارتقای کیفی نظام آموزش و پرورش تأثیر بسزایی دارد. پیش از بیان تعریف‌های مدیریت کلاس، بهتر است چند تعریف از مدیریت بیان شود. مدیریت را کار کردن با افراد و به‌وسیله افراد و گروه‌ها برای تحقق اهداف سازمانی بیان می‌کند. چنانچه بخواهیم این تعریف را به مدیریت کلاس مربوط سازیم، در این تعریف اهمیت مشارکت معلم به‌عنوان رهبر و راهنمای دانش‌آموزان بیشتر ملحوظ است. او هم‌چنین مدیریت را مجموعه‌ی فرایندهایی می‌داند که از طریق آن‌ها منابع انسانی و مادی مناسب و مورد نیاز فراهم می‌گردد و از طریق نفوذ به رفتار و افراد در جهت تحقق اهداف سازمان اثربخش می‌گردد. در این تعریف استفاده بهینه از ابزار و وسایل کمک‌آموزشی در جهت رشد یادگیری که هدف اصلی مدرسه و کلاس درس است تحقق می‌یابد (رحیمی و اسداللهی، ۲۰۱۲).

صفوی (۱۳۷۲) مدیریت کلاس درس را ک‌رهبری کردن امور کلاس درس از طریق: تنظیم برنامه‌ی درسی، سازمان‌دهی مراحل کار و منابع، سازمان‌دهی محیط به‌منظور بالا بردن کارایی، نظارت بر پیشرفت دانش‌آموزان و پیش‌بینی مسائل بالقوه می‌داند. رئوفی (۱۳۷۷) مدیریت کلاس درس را این‌گونه تعریف می‌کند: ک‌مدیریت کلاس عبارت است از هنر به کار بردن دانش تخصصی و بهره‌گیری از مهارت‌های کلاس داری در هدایت دانش‌آموزان به‌سوی اهداف مطلوب مورد نیاز دانش‌آموزان و جامعه مدیریت کلاس کلیه‌ی تصمیم‌گیری‌ها و اعمالی را که برای نظم دادن به کلاس لازم است و تحت عنوان انضباط مطرح می‌شود، شامل می‌گردد. منظور از این‌گونه نظم، مدیریت، نگهداری و یا فراهم کردن محیطی است که در آن یادگیری صحیح همراه با کاهش مسائل و مشکلات برای دانش‌آموزان انجام می‌شود (گینات، ۱۹۷۳، ترجمه‌سرتیپی، ۱۳۷۱). به‌نظر اسکریونر (۱۹۹۴) مدیریت کلاس درس به مفهوم ایجاد شرایط لازم برای تحقق یادگیری است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که مهارت‌های مدیریت کلاس درس سنگ بنای کل موفقیت در تدریس است. روش معلم در مدیریت کلاس براساس جهت‌گیری‌های انسانی در محیط کلاس است. معلم باید به دانش‌آموزان به‌عنوان افراد مجزا و مستقل نگاه کند و راه‌های مناسب برای پذیرش و اجرای رفتاری خاص را در هر دانش‌آموز پیدا نماید. از نظر بیکرووسترپ (۲۰۰۰)، اهداف عمده‌ی مدیریت کلاس درس شامل موارد زیر است:

- ۱ - برنامه‌ریزی درسی بر پایه‌ی آمیزه‌ای از تنوع و هدف، ۲ - ارائه‌ی دستورالعمل‌های شفاف به دانش‌آموزان در مورد فعالیت‌های درسی، ۳ - هدایت و نظارت بر یادگیری و فعالیت‌های دانش‌آموزان، ۴ - به‌کارگیری ابزارهای آموزشی و منابع یادگیری و تدریس

۵ - حرکت منطقی از یک مرحله از تدریس به مرحله دیگری از تدریس، ۶ - زمان‌بندی فعالیت‌های کلاسی و ایجاد توازن در آن‌ها، ۷ - شروع و خاتمه هدفمند درس.

پس دیده می‌شود اصطلاح مدیریت کلاس با اصطلاح نظم و انضباط معادل نبوده و مدیریت کلاس را می‌توان مجموعه‌ای از برنامه‌ریزی‌ها و اقداماتی دانست که معلم برای اطمینان یافتن از اثربخشی و کارایی یادگیری در کلاس انجام می‌دهد معلمانی که در امر مدیریت کلاس موفق هستند نظم و انضباط را در جایگاه مناسب آن در کل صحنه‌ی آموزش قرار می‌دهند. با اجرای طرح‌ها و برنامه‌های مدیریت کلاس معلم نه تنها امیدوار است که میزان یادگیری دانش‌آموزان فزونی یابد، بلکه هم‌چنین به آنان کمک می‌کند که متوجه رفتار خود باشند و آن را اصلاح نمایند (صیامی، ۱۳۸۰). در مدیریت کلاس عوامل و عناصر گوناگونی دخیل هستند. مدیریت کلاس شامل روش‌های عادی مدیریتی، آموزشی و رفتارهای تعاملی کلاس و عناصر دیگری است. نصرآبادی و نوروزی (۱۳۸۲) روی شش عنصر راهبردی مؤثر به شرح زیر تأکید دارند:

۱ - برنامه‌ریزی: معلمانی که برنامه‌ریزی می‌کنند انتظارات خود را به دانش‌آموزان منتقل می‌نمایند در نتیجه پیشرفت علمی و یادگیری آنان را بالاتر می‌برند.

۲ - وضع قوانینی ساده و مؤثر: هدف قوانین مدرسه و کلاس افزایش پیشرفت اجتماعی و علمی دانش‌آموزان است (کانجلوسی، ۱۹۹۰). معلمانی که مدیرانی مؤثر به حساب می‌آیند به فراگیرانشان یاد می‌دهند که چگونه به قوانین عمل کنند و عمل به آن‌را ادامه دهند. در قوانین کلاسی کارهای عادی کلاس سازمان‌دهی می‌شود. سادگی در فهم و عمل به قوانین مؤثر است.

۳ - بازخورد مثبت در آغاز کار: معلمان موفق شیوه‌های تدریس و کنترل کلاس را در آغاز سال تحصیلی با دانش‌آموزانشان به بحث و تبادل نظر می‌گذارند و فرصت‌هایی را فراهم می‌کنند تا دانش‌آموزان قوانین را با سؤال در مورد آن‌ها خوب بفهمند (لومباردی، ۱۹۹۲، تاویر، ۱۹۹۰).

۴ - جهت‌دهی روشن و واضح و مثبت: اگرچه جهت‌دهی‌های آموزشی یا روش‌های کلاسی باید مختصر و واضح باشند، ولی با توجه به اهمیت جهت‌دهی‌ها، آن‌ها باید مثبت باشند. جهت‌دهی‌های منفی باعث ایجاد روحیه‌ی شکست در دانش‌آموزان می‌شود.

۵ - تصویرسازی سازمان‌دهی و کنترل کلاس: معلمان مؤثر، رفتار دانش‌آموزان را در کلاس درس خود به تصویر می‌کشند. آنان به هر دانش‌آموزی مسئولیتی برای انجام کار در خلال فعالیت یادگیری ارائه می‌دهند و سپس تصویری برای آن چه که دانش‌آموز باید عملاً انجام دهد به وجود می‌آورند.

۶ - ثبت نمره‌ها و امتیازها: هر معلمی وظیفه‌ی ثبت نمره‌ها، میزان حضور و مشارکت در کلاس، مسائل مربوط به انضباط و ثبت دیگر جنبه‌های کلاس را بر عهده دارد و برای منصف بودن، منطقی بودن و با ثبات بودن، نیازمند به یک روش منظم برای ثبت و نگهداری اطلاعات و نمره‌ها است.

کلیانی و همکاران (۲۰۱۱) در مورد اداره‌ی کلاس و عوامل مؤثر در آن در یکی از مقاله‌های خود می‌نویسد: اداره‌ی کلاس با محیط و موقعیت کلاس ارتباط دارد. موقعیت‌ها عبارتند از هدف‌های آموزشی، رفتار معلم، مشارکت شاگردان، زمان درس، عده‌ی

دانش‌آموزان، وسایل و فضای کلاس و مانند آن‌ها. وی هم‌چنین مسائل، عوامل و ابزارهای مدیریت و سازمان کلاس درس را به‌هفت بخش زیر تقسیم‌بندی می‌کند:

۱ - مدیریت و سازماندهی کلاس درس ۲ - عوامل مؤثر در مدیریت و سازماندهی کلاس ۳ - مسایل و مشکلات مدیریت کلاس ۴ - برنامه‌های درسی و سازماندهی فعالیت‌ها ۵ - نظم و انضباط ۶ - تشویق و تنبیه ۷ - ارزشیابی مطالعات نشان می‌دهد که اغلب ۳۰ درصد یا بیشتر زمان آموزشی در هر روز به‌صورت پیش‌بینی‌شده و یا پیش‌بینی نشده از بین می‌رود و از دست دادن زمان به‌هرعلتی که باشد تأثیر منفی بر پیشرفت علمی فراگیران می‌گذارد و شرایطی را برای مشکلات رفتاری دانش‌آموزان ایجاد می‌کند (اورتسون و هاریس، ۲۰۱۲). وقفه‌های هنگام راهنمایی‌های معلم قبل و بعد از یک بخش آموزشی، دلیل اکثر مشکلات مدیریتی کلاس و از دست دادن فرصت‌هاست. در طول کار روزانه اتفاق‌های پیش‌بینی نشده زیادی روی می‌دهند که این وقایع ممکن است به‌وسیله‌ی دانش‌آموزان، مربیان مدرسه و مشاهده‌کنندگان آغاز شود. هر کلاسی دارای زنجیره‌ای از خصوصیت‌ها است که در مقایسه با کلاس‌های دیگر و با شخصیت و شیوه‌ی کار معلم فضای مربوط به خود را به وجود می‌آورد. برخی از ویژگی‌ها را در تمام کلاس‌ها می‌توان یافت و لازم است آن‌ها را در حرفه‌ی معلمی و اداره‌ی کلاس موردتوجه قرارداد (زمانی، ۱۳۹۲). به‌نقل از دوپل (۲۰۱۰) این ویژگی‌ها را چنین توصیف می‌کند:

۱ - کلاس محیطی چند بعدی است. ۲ - بسیاری از حوادث کلاس به‌صورت هم‌زمان روی می‌دهد. ۳ - حوادث کلاسی نه‌تنها چند بعدی و هم‌زمان است، بلکه هرکدام از آنها به‌لحظه‌ای خاص مربوط می‌شود. به‌عبارت دیگر اکثر اتفاق‌هایی که باهم در کلاس روی می‌دهد، نیاز به‌عکس‌العمل آنی و لحظه‌ای معلم دارد. ۴ - علاوه بر آنی بودن، چند بعدی بودن و هم‌زمان بودن فعالیت‌ها، مهم‌ترین ویژگی هر کلاس این است که جریان فعالیت‌ها در کلاس بسیار غیرقابل پیش‌بینی است. اداره کردن چنین محیطی نیازمند تصمیمات آنی، سریع و مداوم است و به‌مهارت‌های خاص مدیریتی نیاز دارد (کلانزاده و همکاران، ۲۰۱۴).

اسلامی و رزقی شیرسوار (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان، رابطه سبک مدیریت کلاس معلمان با انگیزش و خود پنداره ریاضی دانش‌آموزان نتایج نشان داد که سبک مدیریت کلاس با انگیزش ریاضی دانش‌آموزان رابطه دارد. هم‌چنین نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین انگیزش ریاضی و خودپنداره ریاضی رابطه معناداری وجود دارد. یافته‌ها هم‌چنین حاکی از آن بود که سبک مدیریت کلاس تأثیر معناداری در انگیزش و خودپنداره ریاضی دانش‌آموزان دارد. شیرکوند و کاظمی (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه مدیریت کلاس درس معلمان با انگیزش پیشرفت ریاضی دانش‌آموزان شهر کازرون پرداختند. هدف اصلی تحقیق معرفی و توصیف سبک مدیریت کلاس درس معلمان است که می‌تواند تأثیر مثبتی بر انگیزه در درس ریاضی بین دانش‌آموزان شود. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مدیریت کلاس معلمان اهمیت زیادی دارد. دانش‌آموزان که با مدیریت مطلوب‌تر و بهتر معلمان مواجه می‌شدند و نسبت به مدیریت کلاس توسط معلمشان دیدگاه مثبتی داشتند، به همان اندازه انگیزش بیشتری نسبت به پیشرفت در درس ریاضی از خود نشان می‌دادند. اشجاری، زاهد بابلان و رضایی شریف (۱۳۹۳) در پژوهشی با نام رابطه سبک مدیریت کلاس و انگیزه پیشرفت با یادگیری خودگردان دوره متوسطه شهرستان مرند روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های انگیزه‌ی پیشرفت برنارد واینر، نگرش و باورهای معلمان در مورد مدیریت کلاس مارتین و بالدوین و

راهبردهای انگیزش برای هدف از این پژوهش، بررسی ارتباط انگیزه‌ی پیشرفت و سبک مدیریت کلاس با یادگیری خودگردان دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه بود. انگیزه پیشرفت و یادگیری خودگردان دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین سبک مدیریت کلاس تعاملی و مداخله‌گر با یادگیری خودگردان رابطه معنادار به دست آمد اما بین سبک مدیریت غیر مداخله‌گر و یادگیری خودگردان رابطه معنادار به دست نیامد. کلوتهز^۱ (۲۰۱۳) در پژوهش خود به "رابطه بین مدیریت کلاس درس و خودپنداره دانش‌آموزان" پرداخته است. عوامل دیگری همچون سن، نژاد انگلیسی به عنوان زبان اول ثبت نام در یک دوره کمک آموزشی و انتخاب شیوه مطالعه نیز بررسی شده است. نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین نمره‌های به دست آمده از طریق مقیاس آمادگی برای مدیریت کلاس درس و میانگین نمرات دانش‌آموزان وجود دارد. ابوتینه^۲ و همکاران (۲۰۱۱) به بررسی "خودکارآمدی معلم و سبک‌های مدیریت کلاس درس در مدارس اردن" پرداختند. تحقیق آن‌ها به این نتیجه انجامید که معلمان بیشتر از سبک مدیریت آموزشی به نسبت سبک‌های مدیریتی دیگر مدیریت افراد و مدیریت رفتار در کلاس درس خود بهره می‌گیرند. همچنین مشخص گردید که خودکارآمدی فردی معلم با هریک از سبک‌های مدیریت کلاس درس مدیریت آموزشی، مدیریت افراد و مدیریت رفتار و با خود مؤلفه مدیریت کلاس درس به طور کلی، رابطه‌ی معنی دار و مثبت دارد. دیجیک و استوجیلیکویک^۳ (۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان "سبک‌های مدیریت کلاس و پیشرفت مدارس" نشان دادند زمانی که معلمان سبک مدیریت کلاسی تعامل‌گرا را به کار می‌برند، دانش‌آموزان پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند و زمانی که معلمان مداخله‌گر هستند، آنان پیشرفت تحصیلی پایینی دارند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر روش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش‌آموزان دوره دوم مقطع ابتدایی می‌باشد که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۲۶ نفر از دانشجویان انتخاب و به صورت روش نمونه‌گیری خوشه‌ای در دوره دوم مقطع ابتدایی شهر سبزوار صورت گرفت. جهت جمع‌آوری داده‌های تحقیق از دو پرسشنامه استاندارد مدیریت کلاس درس و پرسشنامه انگیزه پیشرفت تحصیلی استفاده شد.

پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس: پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۷) یکی از رایج‌ترین پرسشنامه‌های مداد و کاغذی برای سنجش نیاز به پیشرفت است. او بر مبنای دانش نظری و تجربی موجود درباره نیاز به پیشرفت و با بررسی پیشینه پژوهش‌های مربوط به موضوع نیاز به پیشرفت این پرسشنامه را ساخته است.

پرسشنامه‌ی سبک مدیریت کلاس ولفگانگ و گلیکمن: پرسشنامه‌ی سبک مدیریت کلاس ولفگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶) که توسط عالی و امین یزدی (۱۳۸۴) به فارسی برگردانده شده است و دارای ۲۵ سوال استاندارد است. نمره‌گذاری پرسشنامه در مقیاس فاصله‌ای است (هرگز=۱ تا اندازه‌ای=۲، معمولاً=۳ و همیشه=۴) در نتیجه نمرات در طیفی از ۲۵ تا ۱۰۰ قرار می‌گیرند.

¹ Cloutez

² Abu-Tineh

³ Djigic and Stojiljkovic

هرمنس (۱۹۷۷) برای محاسبه پایایی آزمون انگیزش پیشرفت از روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده کرد ضریب پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه به میزان ۰/۸۴ به دست آمد. با استفاده از روش بازآزمایی در مطالعه اصلی پرسشنامه بعد از گذشت سه هفته مجدداً به کارآموزان داده شد ضریب پایایی به دست آمده ۰/۸۴ بود. در پژوهش حاضر روایی آزمون توسط اساتید راهنما و مشاور مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی آن در این پژوهش با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به دست آمد که قابل قبول می باشد و نشان می دهد که سوالات از نظر درونی با آزمون همبستگی معناداری دارد. روایی پرسشنامه سبک مدیریت کلاس به دو روش محاسبه شده است کسب نظر متخصصان درباره صحت گویه ها و هماهنگی با ابعاد متغیر که در مجموع با توجه به فراوانی پاسخ های مناسب، درستی گویه های پرسشنامه تأیید شد. همچنین پایایی آن برابر ۰/۷۳ برآورد شد. این پژوهش به محاسبه ضرایب اعتبار پرسشنامه و مقیاس های آن در جامعه دانش آموزان؛ اعمال اصلاح گویه ها در صورت لزوم؛ برآورد روایی سازه با استفاده از روش تحلیل عاملی و استخراج و نام گذاری عامل های این پرسشنامه می پردازد.

در پژوهش حاضر جهت تجزیه و تحلیل داده ها از هر دو نوع آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شد. بدین صورت که پس از استخراج داده های پژوهش، ابتدا جهت بررسی یافته های توصیفی از میانگین و انحراف معیار و سپس در سطح آمار استنباطی فرضیات تحقیق از روش همبستگی استفاده شد.

یافته ها

در این بخش به تحلیل فرضیات تحقیق پرداخته شده است که در جدول شماره یک به ارتباط بین سبک های مدیریت کلاس درس و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته شده است.

جدول ۱. آزمون همبستگی پیرسون رابطه مدیریت کلاس درس و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

انگیزه پیشرفت تحصیلی	میزان رابطه	معناداری
مدیریت کلاس	۰/۰۰۰۲۵۹**	۰/۰۰۷

نتایج جدول ۱ آزمون همبستگی پیرسون نشان می دهد رابطه بین مدیریت کلاس و انگیزش ۰/۲۵۹ و سطح معناداری ۰/۰۰۷ رابطه معناداری یافت شد.

جدول ۲. آزمون همبستگی پیرسون رابطه سبک استبدادی مدیریت کلاس درس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

سبک مدیریت کلاس درس	میزان رابطه	معناداری
استبدادی	-۰/۰۰۰۳۵۴**	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۲ آزمون همبستگی پیرسون نشان می دهد رابطه بین دو سبک های مدیریت کلاس (سبک مقتدرانه-مشاوره ای و سبک آزادمنشانه) به ترتیب مقدار همبستگی ۰/۳۶۴ و میزان معناداری ۰/۰۰۰ و با افزایش سبک استبدادی میزان انگیزه پیشرفت کاهش میابد و در بررسی رابطه سبک مدیریت بی تفاوت ۰/۱۵۳ و معناداری ۰/۱۱۷ رابطه معناداری یافت نشد.

جدول ۳. آزمون همبستگی پیرسون رابطه سبک مقتدرانه-مشاوره ای مدیریت کلاس درس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

سبک مدیریت کلاس درس	میزان رابطه	معناداری
مقتدرانه-مشاوره ای	۰/۰۰۰۳۳۷**	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۳ آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد رابطه بین دو سبک‌های مدیریت کلاس سبک مقتدارانه-مشاوره‌ای ۰/۳۳۷ و ۰/۰۰۰ با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره دوم مقطع ابتدایی رابطه مثبت معناداری دارد.

جدول ۴. آزمون همبستگی پیرسون رابطه سبک آزادمنشانه مدیریت کلاس درس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

سبک مدیریت کلاس درس	میزان رابطه	معناداری
آزادمنشانه	۰/۳۶۴**	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۴ آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد رابطه بین دو سبک‌های مدیریت کلاس ترتیب مقدار همبستگی ۰/۳۶۴ و میزان معناداری ۰/۰۰۰ و ۰/۳۳۷ و ۰/۰۰۰ با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره دوم مقطع ابتدایی شهر سبزوار رابطه مثبت معناداری دارد.

جدول ۵. آزمون همبستگی پیرسون رابطه سبک بی تفاوت مدیریت کلاس درس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

سبک مدیریت کلاس درس	میزان رابطه	معناداری
بی تفاوت	۰/۱۵۳	۰/۱۱۷

نتایج جدول ۵ آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد رابطه بین دو سبک‌های مدیریت کلاس در بررسی رابطه سبک مدیریت بی تفاوت ۰/۱۵۳ و معناداری ۰/۱۱۷ رابطه معناداری یافت نشد.

بحث و نتیجه‌گیری

مدیریت کلاس باید متناسب با فضا و جو کلاس و محتوای آموزشی و منابع و وسایل آموزشی و شرایط اجتماعی، اقتصادی، جغرافیایی و... دانش‌آموزان کلاس از راه کارهای مختلفی جهت مدیریت کلاس استفاده کرد و به این موضوع مهم توجه نمود که سعی شود از بروز مشکلات در کلاس تا حد امکان پیشگیری گردد و مدیریت کلاس را معادل مفاهیم انضباط یا تدریس صرف ندانست. ایجاد نظم و هماهنگی، شرط لازم تدریس موفق است. اداره‌ی کلاسی کارآمد و مؤثر یگانه راهی است که به آموزش و یادگیری کارساز و مؤثر ختم می‌شود. ایجاد نظم و هماهنگی شرط لازم یک آموزش سودمند است، ولی کافی نیست. به این منظور بود که معلمان محیط شاد و فعال و خلاق را برای آموزش فراهم نمایند و برای کنترل کلاس و هم‌چنین افزایش یادگیری باید از روش آموزش مناسب استفاده کرد. معیار نهایی در هر کار آموزشی، موفقیت دانش‌آموزان است. پس باید محیط کلاس را به یک محیط جالب، مثبت و جذاب تبدیل کرد. هم‌چنین معلم باید در هر موقعیتی آرامش خود را حفظ کند تا رفتارارش قابل پیش‌بینی باشد و دانش‌آموزان به او اعتماد کنند. چنین معلمی می‌تواند با مدیریت کلاس درسی کارا و پربانگیزه داشته باشد و دانش‌آموزان برای کشف حقایق و مفاهیم جدید علمی - آموزشی تلاش کنند و در سایه چنین رابطه و مدیریتی، تجربه‌هایی حاصل کنند که در هیچ کتابی نمی‌توان یافت.

پیشنهادهای پژوهش

- آموزش‌دهندگان از روش‌های آزادمنشانه به شکل چالش آفرین و قابل بحث ارائه شود.
- روش مشاوره برای دانش‌آموزان سطح پایین و متوسط بیشتر استفاده شود.

- سمینارهایی جهت آموزش و ارتقا مدیریت کلاس درس معلمان و اساتید فراهم شود.
- از روش‌های بالینی معلم همکار جهت ارتقا معلمان سطح پایین استفاده شود.
- بحث و بررسی روش مدیریت کلاس بی تفاوت توسط معلمان و دانش آموزان

منابع

- امینی فر، مرتضی (۱۳۸۶). علل و عوامل پیشرفت تحصیلی و چگونگی ارتقاء آن چاپ سوم، تهران، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۴(۲)، ۱۰-۱.
- آریاپوران، سعید؛ عزیزی، فرامرز؛ دیناروند، حسن (۱۳۹۲). رابطه ی سبک مدیریت کلاس معلمان با انگیزش و پیشرفت ریاضی دانش آموزان پنجم ابتدایی شهرستان مرنند. فصلنامه علمی پژوهشی، ۲(۱)، ۴۱-۲۳.
- اسلامی، فرشته؛ رزقی شیرسوار، هادی (۱۳۹۴). رابطه سبک مدیریت کلاس معلمان با انگیزش و خود پنداره ریاضی دانش آموزان. فصلنامه علمی پژوهشی، ۱۱(۴۵)، ۱۲-۱.
- اشجاری، مریم؛ زاهد بابلان، عادل؛ رضایی شریف، علی (۱۳۹۳)، رابطه سبک مدیریت کلاس و انگیزه پیشرفت با یادگیری خودگردان دوره متوسطه شهرستان مرنند. نشریه رهبری و مدیریت آموزشی، ۸(۴)، ۳۳-۲۱.
- اصغری، عیسی؛ ناستی زایی، ناصر؛ پورقاز، عبدالوهاب (۱۳۹۴). رابطه سبک های مدیریت کلاس با انگیزش پیشرفت و یادگیری خودراهبر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان. نشریه گام های توسعه در آموزش پزشکی، ۱۳(۳)، ۱۲-۱.
- تمنایی فر، محمدرضا؛ گندمی، زینب (۱۳۹۰). رابطه انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان. فصلنامه راهبرد های آموزش. ۱۵-۱۹، (۱)۲.
- -سیف، علی اکبر (۱۳۹۳). روانشناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش). چاپ پنجم، تهران: دوران.
- شعبانی، حسن (۱۳۹۳). مهارت های آموزشی و پرورشی (روش ها و فنون تدریس). چاپ بیست و هفتم، تهران: سمت.
- کدیور، پروین (۱۳۹۰). روان شناسی تربیتی. چاپ سیزدهم، تهران: سمت.
- کیامنش، علیرضا و نوری، رحمان. (۱۳۸۱). یافته‌های سومین مطالعات بین الملل Timss. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- خدیوی، اسدالله؛ وکیلی مفاخر، افسانه (۱۳۹۰). رابطه بین انگیزه پیشرفت، منبع کنترل، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان سال اول متوسطه نواحی پنجگانه تبریز. نشریه آموزش و ارزشیابی، ۴(۱۳)، ۶۶-۴۵.
- رجایی، یدالله (۱۳۹۰). عوامل تاثیر گذار بر انگیزه پیشرفت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر، ورودی ۸۸-۱۳۸۷. علوم رفتاری، ۳(۷)، ۷۷-۶۳.
- شیردل، خیرالنسا؛ میرزاییان، بهرام؛ حسن زاده، رمضان (۱۳۹۱). رابطه راهبردی یادگیری خود تنظیم و انگیزش پیشرفت دانش آموزان دوره ی متوسطه شهرستان ساری. نوآوری های مدیریت آموزشی (اندیشه های تازه در علوم تربیتی)، ۷(۴)، ۸۷-۷۷.
- شیرکوند، حسن؛ کاظمی، غلامرضا (۱۳۹۳). بررسی رابطه مدیریت کلاس درس معلمان با انگیزش پیشرفت ریاضی دانش آموزان شهر کازرون. فرهنگ مدیریت، ۴(۱۲)، ۶۳-۳۱.
- عالی، آمنه؛ امین یزدی، سیدامیر (۱۳۸۷). تاثیر سبک مدیریت کلاس بر رشد مهارت فراشناختی دانش آموزان. مطالعات تربیتی و روانشناسی، ۳۳(۳)، ۹۰-۷۳.

- Kalyani, M., Sharif, F., Moattari, M., Jamshidi, N., Karami, S. (2011). Decrease in motivation of nursing students: a qualitative study. *Iranian Journal of Nursing Research*, 6, 47-58.
- Oudi, D., Nasiriforg, A., Pasban, F., Kianfar, S. (2006). Determining the effective factors on educational motivation in nursing students. *Modern Care Journal (Scientific Quarterly of Birjand Nursing & Midwifery Faculty)*, 3(1), 9-35. [Persian]
- Yardimci, F., Bektas, M., Ozkutuk, N., Muslu, G.K., Gerceker, G.O., Basbakkal, Z. (2016). A study of the relationship between the study process, motivation resources, and motivation problems of nursing students in different educational systems. *Nurse Educ Today*, 48, 13-8.
- Oh, P-J., Jeon, K.D., Koh, M.S. (2015). The effects of simulation-based learning using standardized patients in nursing students: A meta-analysis. *Nurse Education Today*, 35(5), 6-15.
- Hasanpour-Dehkordi, A., Solati, K. (2015). The Efficacy of Three Learning Methods Collaborative, Context-Based Centeredness, Emotional Relations) (Case Study. *Scientific Journal Management System*, 5(14), 77-100.
- Raines, D.A. (2010). An innovation to facilitate student engagement and learning: Crossword puzzles in the classroom. *Teaching and Learning in Nursing*, 5(2), 85-90.
- Arens, A.K., Morin, A.J.S., Watermann, R. (2015). Relations between classroom disciplinary problems and student motivation: Achievement as a potential mediator?. *Learning and Instruction*, 39, 184-93.
- Peng, S-L., Cherg, B-L., Chen, H-C., Lin, Y-Y. (2013). A model of contextual and personal motivations in creativity: How do the classroom goal structures influence creativity via self-determination motivations?. *Thinking Skills and Creativity*, 10, 50-67.
- Griffin, B.W. (2016). Perceived autonomy support, intrinsic motivation, and student ratings of instruction. *Studies in Educational Evaluation*, 51, 116-25.
- Karabulut, N., Aktaş, Y.Y., Alemdar, D.K. (2015). The relationship of clinical learning environment to nursing students' academic motivation. *Kontakt*, 17(1), 6-12.
- Zhang, Z-J., Zhang, C-L., Zhang, X-G., Liu, X-M., Zhang, H., Wang, J., et al. (2015). Relationship between self-efficacy beliefs and achievement motivation in student nurses. *Chinese Nursing Research*, 2(2-3), 67-70.
- Haji, S.M., Kareshki, H., Amin, Y.S. (2014). Testing the Model of Mediator Role of Self-Regulation in Relation Between Classroom Socio-Mental Climate and Maladjustment.
- Dyck, J.M., Oliffe, J., Phinney, A., Garrett, B. (2009). Nursing instructors' and male nursing students' perceptions of undergraduate, classroom nursing education. *Nurse Educ Today*, 29(6), 649-53.
- Kunter, M., Baumert, J., Köller, O. (2007). Effective classroom management and the development of subject-related interest. *Learning and Instruction*, 17(5), 494-509.
- Radford, J., Bosanquet, P., Webster, R., Blatchford, P. (2015). Scaffolding learning for independence: Clarifying teacher and teaching assistant roles for children with special educational needs. *Learning and Instruction*, 36, 1-10.